

Raport z obserwacji wyborów samorządowych na Litwie

Wilno, 25 lutego 2007

Obserwacja wyborów samorządowych na Litwie w dniu 25 lutego 2007 r., przeprowadzona została z ramienia Instytutu Badań nad Stosunkami Międzynarodowymi przez 8 obserwatorów (4 zespoły po 2 osoby) w 6 obwodach wyborczych w rejonie wileńskim.

Przeprowadzone w dniu 25 lutego 2007 r., wybory samorządowe w obwodzie wileńskim i sołecznickim były pod wszelkimi względami dobrze przygotowane i sprawnie przeprowadzone. Przebiegały w sposób niezależny, w spokojnej atmosferze. Efektywna organizacja w połączeniu z profesjonalną i bezstronną postawą komisji wyborczych daje rękojmię przejrzystości procesu wyborczego, uczciwości wyników oraz potwierdza wysoki poziom demokratyzacji życia w Republice Litwy.

Do pozytywnych zjawisk towarzyszących procesowi wyborczemu należy zaliczyć:

- Zachowanie wysokiego poziomu pluralizmu w życiu politycznym, co potwierdza znaczna liczba ugrupowań uczestniczących w wyborach, które reprezentują całe spektrum poglądów politycznych. Przełożyło się to na proporcjonalny rozdział miejsc w komisjach wyborczych wśród przedstawicieli poszczególnych ugrupowań oraz zapewniło uczestnictwo znacznej liczby obserwatorów wewnętrznych i mężów zaufania partii.
- Konsekwentna i bezstronna polityka władz państwa, która znalazła swój wyraz w stanowczym sprzeciwie Prezydenta Litwy przeciwko możliwym nieprawidłowościom wyborczym i kupowaniu głosów
- Poddanie wątpliwości związanych z dopuszczaniem na partyjne listy wyborcze osób spoza partii pod osąd Sądu Konstytucyjnego Litwy, w celu rozstrzygnięcia czy sporne kwestie są zgodne z Ordynacją wyborczą i Konstytucją Litwy
- Możliwość zgłaszania skarg związanych z przebiegiem wyborów. W opisywanych wyborach, możliwość ta została szeroko wykorzystana. Wpłynęło około 40 skarg, w większości skierowanych przeciwko ugrupowaniom polskim.
- Obecność mediów krajowych i zagranicznych w całym procesie wyborczym, swobodny i sprawny przepływ informacji drogą elektroniczną.

Zaobserwowane nieprawidłowości były sporadyczne i dotyczyły:

- Przypadki wchodzenia więcej niż jednej osoby do kabiny do głosowania. Dotyczyło to głównie członków rodzin i bliskich znajomych wyborców, w większości przypadków komisje interweniowały i wywoływały nadplac-

nowego wyborcę z kabiny. Robiły wyjątek dla niepełnoletnich członków rodzin wyborców, którzy nie mieli prawa wyborczego ze względu na wiek

- W jednym przypadku, przez nie do końca zasuniętą kotarę obserwator zauważył, że wyborca sięga ręką do wewnętrznej kieszeni płaszcza. Gest ten zinterpretował jako podmienienie przez głosującego otrzymanej karty wyborczej na inną kartę wyjętą z kieszeni. Zbyt duża odległość uniemożliwiła jednoznaczne potwierdzenie, czy faktycznie było to fałszerstwo
- Jeden przypadek nie dopuszczenia do głosowania wyborcy, który nie figurował na listach, a jak twierdził, mieszkał na terenie obwodu wyborczego. Nie udało się ustalić miejsca zameldowania wyborcy i przypisać go do konkretnej komisji

Komisje wyborcze

Zaobserwowano rozbieżne procedury stosowane przez komisję wobec obserwatorów. W jednym przypadku komisja uznała posiadane akredytacje imienne (potwierdzone paszportem) za niewystarczające do zarejestrowania obserwatorów i uzyskania pełnego statusu obserwatora. Przewodnicząca komisji zgodziła się początkowo na bierną obecność obserwatorów w lokalu wyborczym bez prawa do podpisywania dokumentów i zgłaszania skarg. Motywowała to brakiem skierowania do konkretnego obwodu wyborczego (tzw. *epigor*, który nie został obserwatorom wydany). Po interwencji w Centralnej Komisji Wyborczej Litwy dokonała pełnej rejestracji. W pozostałych zespołach obserwatorów problem ten nie wystąpił.

Na podkreślenie zasługuje natomiast sprawność i szybkość rozpatrzenia spraw obserwatorów w Centralnej Komisji Wyborczej Litwy. W momencie odbioru akredytacji (a była to sobota, czyli dzień wolny od pracy), okazało się, że brakuje akredytacji dla jednego obserwatora zgłoszonego w ostatnim momencie (w piątek przed wyborami). Dyżurni pracownicy konsultując się telefonicznie ze swoim przełożonymi zastosowali procedurę przyspieszoną i wystawiła akredytację praktycznie na oczekaniu (około 30 minut).

Wszyscy obserwatorzy we wszystkich komisjach mogli swobodnie poruszać się po terenie lokali i mieć swobodny wgląd w dokumenty wyborcze. Atmosfera w lokalach była nadzwyczaj spokojna, nawet w godzinach szczytu wyborczego (po mszach niedzielnych), kiedy to tworzyły się kolejki wyborców. Nastawienie członków komisji i wyborców do obserwatorów było zróżnicowane, nigdzie jednak nie spotkali się oni z aktami wrogości.

Lokale wyborcze były wyraźnie oznakowane w językach litewskim, polskim i rosyjskim i dysponowały pełnym zestawem oficjalnych materiałów informacyjnych, w tym wyraźnie wyeksponowanymi listami ze spisem komitetów wyborczych. Obserwatorzy bardzo pozytywnie ocenili użycie przezroczystych urn, przez które wyraźnie było widać zawartość urny. Takie rozwiązanie techniczne utrudnia dosypywanie kart do urny i niszczenie kart w urnie. Przezroczyste urny były zastosowane po raz pierwszy i użycie ich wiązało się ze zmianą sposobu składania kart. W celu zachowanie tajemnicy wyborczej i ochrony przez przypadkowym odsłonięciem karty w urnie, zamiast na dwie części (jak we wcześniejszych wyborach),

miały być one złożone potrójnie. Modyfikacja ta była nowością dla wyborców, którzy jeszcze nie zawsze się do niej stosowali. Wiele osób, szczególnie starszych dopiero na prośbę komisji zmieniało sposób złożenia karty na potrójny.

Wybory odbywały się na terenach wiejskich, w pomieszczeniach doraźnie przystosowanych do pełnienia funkcji lokalu wyborczego. W jednym przypadku lokal mieścił się w pomieszczeniach adoptowanych, gdzie poprzednio był sklep. Pozostały tam jeszcze napisy i haki sklepowe, a w jednej z kabin do głosowania znajdowały się drzwi prowadzące do przyległego zamieszkałego lokalu mieszkalnego. Nie odnotowano prób wykorzystywania tego przejścia. Nie stwierdzono żadnych materiałów propagandowych na terenie komisji ani w jej otoczeniu. Nie stwierdzono prowadzenia agitacji wyborczej ani prób kupowania głosów w okolicy lokalu wyborczego. Przewodniczący komisji okresowo ogłaszali frekwencję wyborczą na daną godzinę.

Można się zastanawiać, czy w lokalach wyborczych podczas liczenia głosów powinni przebywać umundurowani policjanci – jak miało to miejsce. Ich obecność była praktycznie nieodczuwalna i znaczna większość osób nie zwracała na nich uwagi. Istnieje jednak możliwość, że dla niektórych starszych wiekiem członków komisji, widok funkcjonariusza policji może nasuwać skojarzenia z presją wywieraną na wyborców w czasach przed 1989 r.

Po zamknięciu komisji, w trakcie liczenia głosów wszystkie oficjalne dane i informacje były na bieżąco i publicznie ogłaszane w języku litewskim. Komunikaty były tłumaczone obserwatorom na język polski przez obecnych przy liczeniu obserwatorów Akcji Wyborczej Polaków.

Podczas oddzielania kart wyborczych ważnych od nieważnych w pierwszym etapie liczenia głosów, w jednej z komisji, zbyt duży pośpiech członków komisji uniemożliwił obserwatorom dokładne przyjrzenie się kartom i zbadanie przyczyn ich nieważności.

Przeliczanie głosów przebiegało bardzo sprawnie, przy zachowaniu właściwej sumienności przez członków komisji. Wszelkie ewentualne kwestie sporne rozstrzygano w drodze głosowania członków komisji, a decyzje zapadały większością głosów. Wszystkie procedury zachowano i postępowano zgodnie z Ordynacją Wyborczą Litwy. Okazjonalnie dawało się zauważyć nawet nadmierną pedantyczność i gorliwość niektórych mężów zaufania niektórych ugrupowań w wyszukiwaniu niedociągnięć w pracy komisji, w większości przypadków bezpodstawnych.

Wnioski i ustalenia

Na podstawie przeprowadzonych obserwacji i wyciągniętych z nich wniosków i ustaleń można stwierdzić, że obserwowane wybory spełniły wszelkie międzynarodowe normy i standardy demokratyczne, a ich wyniki powinny być uznane za wiarygodnie, rzetelne i prawnie wiążące.

Marcin Czerniewski

Tel. 609 455 485